

ALUSTUS TYÖPAJAAN

Pedagogisesti turvallinen oppitunti

Turvallinen kasvu-, oppimis- ja työympäristö

- ©2026 Kira Hurme & Tarmo Kyllönen · prima-edu®

Turvallisuuden tunne ja sen ulottuvuudet

Turvallisuuden tunne on oppimisen edellytys.

”Miten selviän nyt ja kohta?” · ”Miten pystyn asettumaan oppimisen ja toiminnan äärelle?”

1 Fyysinen

- Tilan rakenne, tavarat ja niiden säilytys
- Näkyvät opasteet ja ohjeet
- Opettajan ja oppilaiden sijoittuminen, ryhmittely
- Siirtymät ja aistikokemukset

2 Sosiaalinen

- Osallisuuden kokemus: minun koulu, minun luokka
- Roolit yksin ja ryhmässä
- Aikuisen ohjauksen määrä vuorovaikutustilanteissa
- Vertaisryhmän vaikutus tilanteissa

3 Psyykkinen

- Tila: oma paikka ja rauhoittumisnurkka tai -paikka
- Henkilöt: tuttu aikuinen, kaverit
- Toiminnot: tutut rutiinit, muutokset ennakoidaan
- Subjekttiivinen kokemus → oppilaantuntemus

4 Pedagoginen

- ”Osaan ja opin”
- Minäpystyvyys rakentuu aidoista onnistumisista
- Ei liian helppoa eikä liian vaikeaa, joustavuus
- Tärkein pedagoginen sana: VIELÄ (Carol Dweck)

OSA 1

Ennen tuntia

Mihin opettaja kiinnittää huomiota etukäteen suunnitellessaan turvallisen oppitunnin, turvallisen ryhmän ja turvallisen ilmapiirin?

Mihin opettaja voi omassa roolissaan vaikuttaa?

Aineenopettaja

- Kiertää luokasta ja rakennuksesta toiseen
- Luokkaympäristöön ei juuri voi vaikuttaa
- Aikaa ennen tuntia vähän
- Luokanvalvojan aika oman ryhmän kanssa voi olla muutamia tunteja kuukaudessa

Luokanopettaja

- Kotiluokka – ympäristöä voi rakentaa
- Päivän rakenne omissa käsissä
- 5.–6. luokilla oppilaat vaihtavat jo luokkahuonetta
- Oppilaantuntemus ehtii karttua

Tilaan ei aina voi vaikuttaa – rakenteeseen voi aina.

Tunnin kaari, ohjeistuksen selkeys, ryhmittely ja opettajan oma toiminta ovat struktuureja, jotka kulkevat mukana luokasta toiseen.

Oppilaantuntemus

Pedagogisen turvan rakentuminen lähtee oppilaantuntemuksesta: opitaan lukemaan oppilasta ja ymmärretään, mitä hän missäkin tilanteessa tarvitsee.

Kysymyksiä, joihin kannattaa etsiä vastaus

- Mitkä työtavat ovat mieluisia, mitkä vaikeita?
- Miten uusi asia kannattaa hänelle opettaa?
- Miten pitkään keskittyminen onnistuu?
- Kuinka kauan hän kestää tietämättömyyden tilaa?
- Miten hän pyytää apua?
- Miten hän suhtautuu virheisiin?
- Miten hän reagoi muutoksiin?
- Millainen tuntirakenne häntä hyödyttää?

Oppilaantuntemus karttuu tehokkaimmin, kun havaintoja jaetaan säännöllisesti muiden oppilaan kanssa työskentelevien kesken.

Huoltajilla on usein keinoja, jotka toimivat kotona ja joita voi soveltaa myös koulussa.

Oppilaalta kysyminen.

Struktuurit ja perusodotukset käytännössä

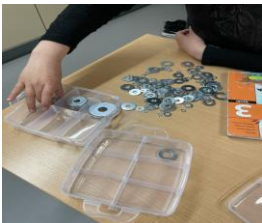
Struktuuri = suhteellisen pysyvä toimintamalli toistuvaan tilanteeseen. **Perusodotus** = yhteinen käsitys siitä, miten kussakin tilanteessa toimitaan.

Ryhmän struktuureja

- Näkyvä päivän ja tunnin ohjelma
- Selkeät säännöt ja niiden seuraamukset
- Tehtävien tarkistuspaikka
- Toimintamalli sille, kun tuntityöt ovat valmiit
- Läksyt merkitään ja kirjat pakataan yhdessä
- Tuttu rauhoittava tehtävä valmiina

Oppilaan omia struktuureja

- Oma lukujärjestys ja tuttu aloitustehtävä
- Tehtävien pilkkominen, valintataulut
- Oma tapa pyytää apua
- Oma rauhallinen reitti ja siirtymä
- Oma palautejärjestelmä
- Rauhoittumispaikka ja -keinot

Tuttu rauhoittava tehtävä kannattaa olla valmiina ennen kuin sitä tarvitaan: alakoulussa esimerkiksi lajittelu, palapeli tai rakentelu; yläkoulussa ristikko, sanasokkelo, oma kirja tai kertaustehtävät.

OSA 2

Oppitunnin kaari

Miten opettaja voi konkreettisesti toimia niin, että tunti alkaa, sujuu ja päättyy turvallisesti?

Huipputärkeä alku

1

Rauhoita ensin, opeta sitten

Tilanne rauhoitetaan ja huomio suunnataan oppilaisiin. Läsnäololla on merkitystä.

2

Ohjattu sisääntulo

Levottoman ryhmän kanssa oppilaat esim. päästetään tilaan yksitellen. Sisällä odottaa tuttu itsenäinen työ ja näkyvä aikaraja.

3

Kerro turvaa tuovat asiat

Tunnin ohjelma näkyviin: mitä tehdään, missä järjestyksessä ja kuinka kauan.

4

Löydä hyvää heti

Siisti käsiala, kohtelias puhe, ajoissa paikalla – se, minkä huomaa, lisääntyy. Myös ryhmän tasolla huomiointi.

”Opettajana minä olen vastuussa luokassa tapahtuvasta toiminnasta. Toivoisin, että saisimme tämän toimimaan niin, että te olette reiluja minua kohtaan ja minä olen reilu teitä kohtaan.” – esimerkki yläkoulun uuden ryhmän aloituksesta.

Tehtävä, ohjeistus ja työskentely – meneekö hermot?

Ohjeistus ja tehtävä

- **OHJE:** yhteinen ohje, henkilökohtainen ohje, ohje pilkotaan osiin
- **TEHTÄVÄMÄÄRÄ:** etukäteen kaikki, yksi kerrallaan - mahdollisuus valita
- **TEHTÄVÄTYYPPI:** tuttu, uusi, helpotettu (ympyröi, numeroi, valitse, yhdistä vs. avoimet kysymykset)
- **VÄLINEET:** lainavälineet, tuttu kynä, pedagogisesti oikeat (esim. liian pienet ruudut)

Aika, tuki ja kannattelu

- **AIKA:** aikamääre ja aikajana näkyviin
- **TAUOT:** mahdollisuus ottaa itse tauko, miten ja mitä silloin tehdään
- **KANNATTELU:** läsnäoloa, kuuntelua, sanoittamista – tarvittaessa selkeää rajaamista
- **VUOROVAIKUTUS:** aikuisen valinta → millä statuksella ja sanavalinnoilla
- **MUUTOKSET:** ennakoidaan ja kerrotaan etukäteen

Turvallinen lopetus

1 Varaa lopetukselle aikaa

2 Kokoa yhteen: mitä tehtiin, mihin jäätiin

3 Läksyt näkyviin ja kirjat pakataan yhdessä

4 Ennakoi seuraava tunti

5 Ohjeista siirtymä

6 Sano jotain hyvää ääneen

Turvallinen lopetus tekee seuraavasta aloituksesta helpomman.

Arvostava kohtaaminen ja haastavat tilanteet

Arvostava kohtaaminen

- Koulussa jokainen kohdataan arvostavasti – jokainen oppilas on ainutlaatuinen ja arvokas
- Oppilas nähdään, kuullaan ja ymmärretään arjessa joka päivä
- Kiireetön ilmapiiri ja yhdenvertainen kohtelu
- Taito, jota voi opettaa ja opetella
- Voi olla empaattista mutta yhtä lailla rajoja asettavaa ja tiukkaa

Kun oppilas haastaa

- Onko kyse haastavasta oppilaasta – vai oppilaasta, joka on haastavassa tilanteessa?
- Ajetaanko oppilas nurkkaan vai annetaanko kunniallinen mahdollisuus selvitä?
- Tukeeko vaatimustaso onnistumisia? Onnistuuko oppilas jonkun aikuisen kanssa?
- Stressitason laskeminen: tauottaminen, pilkkominen, rauhoittumispaikka
- Ei arvioida diagnoosien perusteella – katsotaan koulunkäytikykyä

Struktuurin ja ennakkoinnin merkitystä ei turhaan korosteta – sen pitää olla ensin aikuisella.

Mutta jos sittenkin...

Ennakointi ja tunnistaminen

- Akuutin uhka- ja vaarakäytöksen ennakoiminen ja tunnistaminen
- Yhteiset, ennalta sovitut ja harjoitellut toimintamallit
- Lisäavun saaminen nopeasti paikalle
- Vahingoittumisten estäminen

Jos joudutaan rajoittamaan

- Mikäli tilanne vaatii hätävarjeluperusteista suojelua fyysisen rajoittamisen muodossa (RL 4:4 §), toimitaan työnantajan ohjeiden mukaan
- Huomioidaan myös OPH:n ohjeistus oppilaan fyysisestä rajoittamisesta perusopetuksessa
[oph.fi › Oppilaan fyysinen rajoittaminen](https://oph.fi/oppilaan-fyysinen-rajoittaminen)

Älä jää yksin tilanteeseen – pyydä apua matalalla kynnyksellä hyvissä ajoin!

Turvallisessa oppimisympäristössä jokaisella on mahdollisuus yltää omaan parhaimpaansa

1

Onnistumisen kokemuksia

Fyysisesti, psyykkisesti, sosiaalisesti ja pedagogisesti turvallinen ympäristö luo oppilaalle onnistumisia ja vahvistaa minäpystyvyyttä.

2

Turvallinen tunti suunnitellaan

Se ei synny sattumalta. Aloitus, kulku ja lopetus ovat rakenteita, jotka voi rakentaa etukäteen – myös vieraassa luokassa.

3

Kukaan ei tee tätä yksin

Pedagoginen keskustelu työyhteisössä tuottaa yksittäisen oppilaan tilanteeseen uusia toimintamalleja.

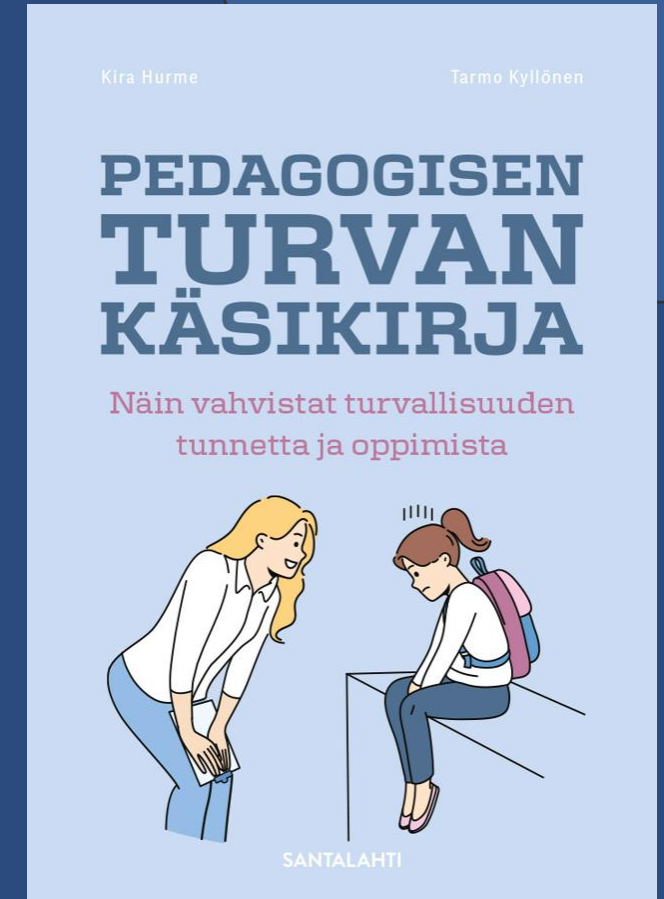
Kiitos!

Kira Hurme & Tarmo Kyllönen · prima-edu®
<https://prima-edu.webnode.fi/>

LÄHTEET

Hurme, K. & Kyllönen, T. (2025). **Pedagogisen turvan käsikirja. Näin vahvistat turvallisuuden tunnetta ja oppimista.** Santalahti. 1. painos, 410 s. ISBN 978-952-370-578-4.

Hurme, K., Jahnukainen, M. & Hotulainen, R. (2019). **Koulun henkilöstöön kohdistuvan kouluväkivallan osapuolet, olosuhteet ja tilanteiden laatu.** Yhteiskuntapolitiikka 84 (3).
urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019061220159

LIITTEET

Lisämateriaali

Nämä diat eivät kuulu 30 minuutin alustukseen, mutta ne ovat käytettävissä työpajassa, kysymyksiin vastattaessa ja jaettavassa materiaalissa.

Ryhmän turva-asteikko

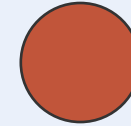
Vihreä
Rauhallinen

Tilanne on opettajan hallinnassa.
Valta ja johtajuus ovat selkeät.
Toiminta on ohjeistuksen
mukaista ja vuorovaikutus hyvää.

Keltainen
Levoton

Opettajan valta ja johtajuus ovat
epävarmoja. Ohjeiden
noudattaminen vaihtelee ja
vuorovaikutus on sekavaa.

Punainen
Aggressiivinen

Valta ja johtajuus puuttuvat.
Ohjeita ei noudateta. Oppilaiden
kielenkäyttö ja vuorovaikutus
ovat asiattomia.

Perustila ratkaisee palautumisen

Vihreällä olevassa ryhmässä esimerkiksi oppikirjan paikkaaminen lattialle vie tilanteen hetkeksi keltaiselle, mutta ryhmä palaa nopeasti takaisin. Keltaisella olevassa ryhmässä sama tapahtuma vie ryhmän punaiselle – ja sieltä palautuminen kestää pitkään. Ryhmän oppilaat seuraavat näissä tilanteissa tarkasti opettajan toimintaa.

Virheet, palaute ja osaamisen osoittaminen

1

Virheet

- Joskus virhe kannattaa olla huomaamatta – tärkeintä on, että oppilas yrittää
- Yleinen huomautus antaa mahdollisuuden löytää virhe itse
- Virheeseen palataan sopivammassa hetkessä

2

Palaute

- Onnistumiset sanoitetaan ääneen
- Epävarmalle rakennetaan tilanteita, joissa onnistuminen on varmaa
- Aloitetaan asioista, jotka oppilas itse näkee vahvuutenaan

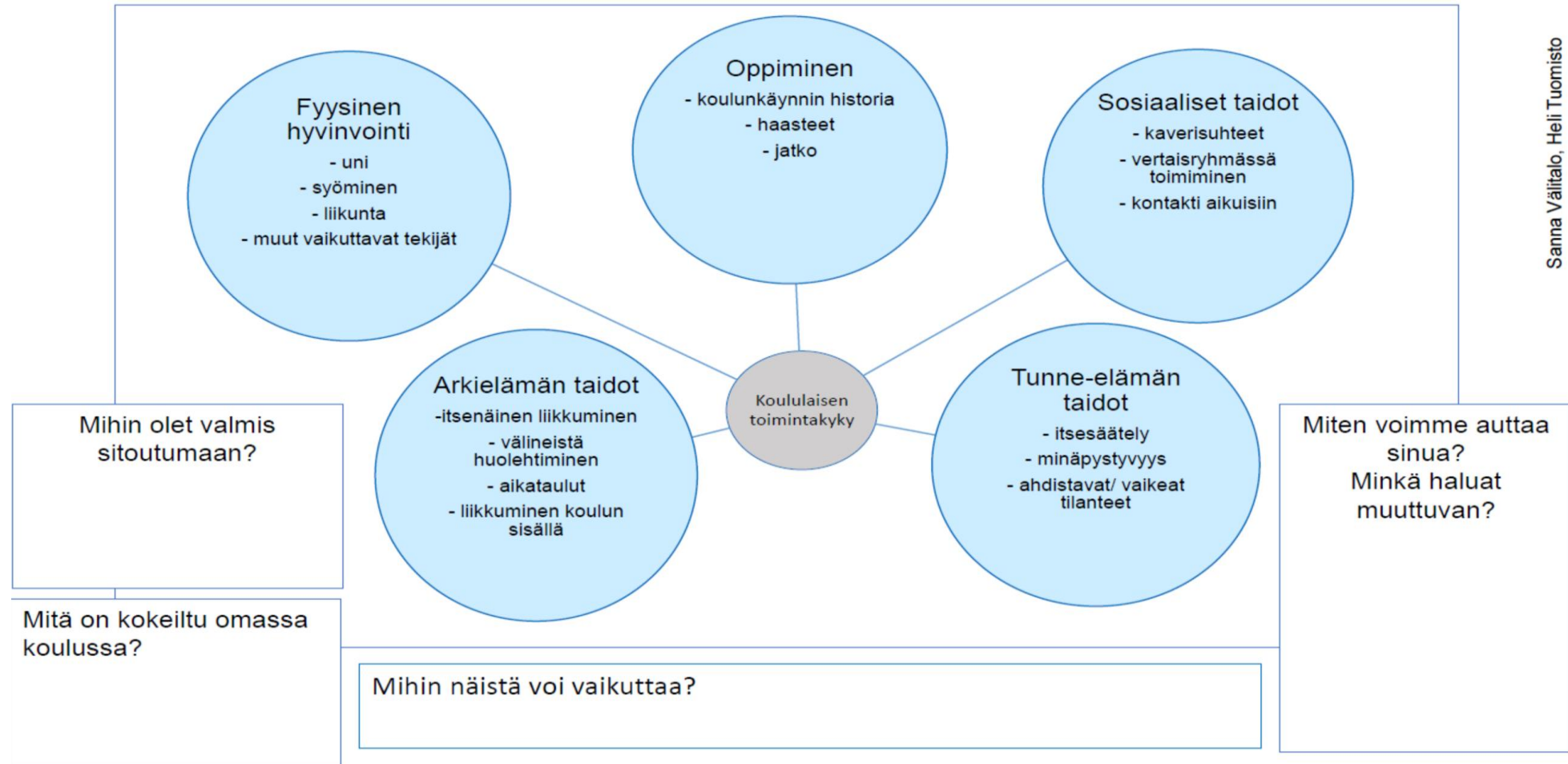
3

Osaamisen osoittaminen

- Koetilannetta voi muokata: tila, ajankohta, apuvälineet
- Koe useassa osassa, lisäaika, apukirjuri, sanallinen koe
- Korvaava tehtävä, jos koetilanne ei tuenkaan kanssa onnistu

Peruskoulussa oppilaalla on oikeus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arviointikäytänteitä muokataan niin, että osaaminen saadaan esiin.

Koululaisen toimintakyky

Sanna Väitalo, Heli Tuomisto